

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Gömd elektronik

Kemikalietillsyn 2019

Bild: Colourbox.

HELSINGBORG

Stockholms
stad

Malmö stad

Inledning

Miljöförvaltningarna i Stockholm, Malmö och Helsingborg har under hösten 2019 genomfört ett projekt med fokus på gömd elektronik. Projektet definierar gömd elektronik som produkter som klassificeras som elektronik enligt RoHS-direktivet (utrustning som är beroende av elektrisk ström eller elektromagnetiska fält för att fungera korrekt) men som kan vara svåra för konsumenter att identifiera som detta. Exempel på produkter kan vara böcker som låter eller skor som har lampor som blinkar. Syftet med projektet har varit att kontrollera förekomsten av skadliga ämnen i elektroniska produkter och att produkterna är korrekt märkta. Med skadliga ämnen avses de ämnen som har farliga hälso- och miljöeffekter och vars användning bör minimeras. Syftet har även varit att informera butikerna samt kontrollera deras rutiner för inköp och kundfrågor utifrån informationsplikten i Reach och kunskapen om RoHS-direktivet.

Alla produkter innehåller kemiska ämnen och en del av dessa är skadliga för hälsa och/eller miljön. Reach-förordningen reglerar olika delar som rör kemikalier i varor, till exempel informationsplikten i artikel 33 och begränsningsreglerna i bilaga XVII. Informationsplikten innebär att om en vara innehåller ett ämne från kandidatförteckningen i en halt över 0,1 viktprocent är butiken skyldig att informera kunder som frågar om produktens innehåll inom 45 dagar.

Innehållet i elektroniska produkter regleras av bland annat RoHS-direktivet. Direktivet innehåller gränsvärden för bland annat bly och kadmium där gränsvärdet för vad som är tillåtet i homogena material är 0,1 viktprocent respektive 0,01 viktprocent. De ämnen som blivit kontrollerade i projektet är upptagna på kandidatförteckningen, i POPs-förordningen eller listade i RoHS-direktivet. Utifrån ett livscykelperspektiv är det viktigt att dessa ämnen fasas ut då de på olika sätt orsakar miljöskador under produkternas livslängd. Effekterna av ämnena är som högst vid tillverkning av produkterna och när de sedan blir avfall. Barn är särskilt känsliga för dessa ämnen eftersom deras immunförsvar och hjärna inte är färdigutvecklade.

Metod

Butikerna fick före besöken ta del av informationsbrev om projektet, checklista för tillsynsbesöket samt ett faktablad om RoHS-direktivet. Innan tillsynen påbörjades informerades branschorganisationerna Svensk Elektronik och ElektronikBranschen om tillsynsprojektet. Vid varje besök kontrollerades märkning på två till tre produkter varav en till två av produkterna köptes in för analys. Totalt besöktes 28 butiker och 36 produkter köptes in för analys. Märkningen kontrollerades avseende på CE-märkning, identifikationsmärkning, överkryssad soptunna samt namn och adress till tillverkare eller importör. De inköpta produkterna monterades isär och lödpunkterna kontrollerades som ett första steg med hjälp av ett XRF-instrument (en strålningsmätare som identifierar och kvantifierar grundämnen) i Malmö. Komponenter som vid denna analys gav utslag för halter av tungmetall över gränsvärdet skickades vidare till ett externt laboratorium för vidare analyser. De delar som skulle analyseras för ftalater och kortkedjiga klorparaffiner skickades direkt till externt laboratorium.

Reach-förordningen är EU:s övergripande regelverk för kemikalier. I den finns det olika delar som rör kemikalier i varor, till exempel informationsplikten i artikel 33 och begränsningsreglerna i bilaga XVII.

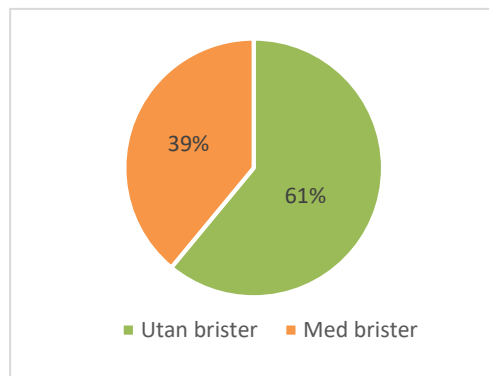
RoHS-direktivet syftar till att ersätta de farligaste ämnena i elektrisk och elektronisk utrustning med mindre farliga ämnen eller alternativ teknik. Direktivet innehåller gränsvärden för bland annat bly, kadmium, och ett antal ftalater.

POPs-förordningen förbjuder eller begränsar tillverkningen och användningen av ämnen som är särskilt problematiska på grund av sina hälso- och miljöfarliga egenskaper.

Resultat

Märkning

Under projektet har märkningen på 67 produkter kontrollerats. Totalt saknade 26 stycken (39 %) av produkterna korrekt märkning. Nio produkter (13 %) saknade CE-märkning. Den vanligaste bristen var att varan saknade namn och postadress till tillverkare eller importör, vilket 15 stycken (22 %) av de utvalda produkterna gjorde. Elva produkter (16%) saknade den överstrukna soptunnan. Produkter som identifierades med någon allvarlig märkningsbrist såsom avsaknad av CE-märkning har dragits tillbaka från försäljning. Andra avvikelser har åtgärdats till efterföljande leverans.

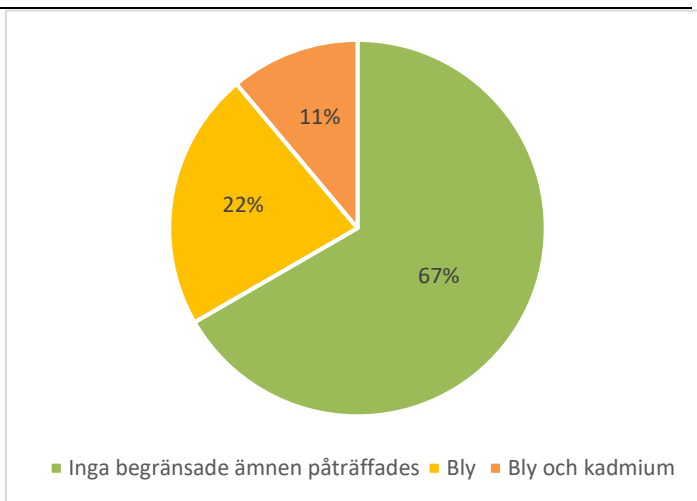
Figur 1. Andel av de kontrollerade produkterna som hade minst en brist i märkningen.

Kunskap i butik

Under inspektionsbesöken ställdes frågor om butikens rutiner och vilken kunskap som finns om aktuell kemikalielagstiftning. Av 27 butiker saknade 15 stycken (56 %) kunskap om RoHS-direktivet och 15 stycken (56 %) saknade kunskap om informationsplikten. 20 av 26 butiker (77 %) uppgav att märkningen av elektroniska produkter inte kontrolleras i butik.

Analys

Totalt har 36 produkter analyserats i laboratorium för att kontrollera innehåll av bly, kadmium och för de produkter där det var aktuellt även kortkedjiga klorparaffiner och ftalater. Några exempel på produkter som valdes ut för analyser var presentkort med ljud, blinkande skor, elektroniska leksaker, brädspel och klädesplagg med inbyggd elektronik. Av dessa innehöll 12 stycken (33 %) bly eller kadmium. Inga produkter hittades som innehöll kortkedjiga klorparaffiner eller ftalater. Den högsta halten som hittades var en lödpunkt i en leksakstelefon som innehöll 90 % bly. I de fall där analyserna visat på innehåll av de begränsade ämnena i en för hög halt har butiken informerats om att de ska dra tillbaka produkten från försäljning. Inga saluförbud har behövts för att få bort produkterna från marknaden.

Figur 2. Resultat från analys av produkterna.

Slutsatser

Resultatet visar att det ofta förekommer brister inom den undersökta produktkategorin vad gäller produkternas märkning och kemiska innehåll samt butikernas kunskap. Det finns inga tydliga skillnader i brister mellan större affärskedjor eller små självständiga butiker. För större kedjor finns kunskapen främst på huvudkontoret och inte lokalt i butiken. Det är också från huvudkontoret som krav ställs på leverantörer, vilket innebär att mindre butiker som inte är en del av en större kedja, generellt sett ställer lägre krav på sina leverantörer.

Många av butikerna i projektet har inga rutiner för att själva kontrollera att produkterna har rätt märkning eller ett innehåll som uppfyller lagstiftningen. Även om ett stort ansvar för dessa frågor ligger på tillverkaren, har alla företag som säljer elektriska produkter ett ansvar att kontrollera att de säljer produkter som uppfyller alla lagkrav.

De brister som har identifierats inom projektet har lämnats vidare till Kemikalieinspektionen, Elsäkerhetsverket och Naturvårdsverket. Syftet med vidare rapporteringen är att de andra myndigheterna ska kunna gå vidare till de som importerar bristfälliga produkter, både gällande märkning och kemiskt innehåll.

Resultatet vad gäller brister i märkning och kunskap i butik liknar det resultat som framkom ur projektet Elektriska lågprisprodukter 2017 som också genomfördes inom storstadssamarbetet. Då kontrollerades elektriska lågprisprodukter såsom billiga USB-kablar, hörlurar, ljusslingor och ficklampor. Vad gäller kemiskt innehåll var andelen brister högre 2017 än 2019, vilket kan bero på produktkategorin som valdes.

Den höga andelen brister som har konstaterats i detta projekt motiverar att tillsyn av elektriska produkter prioriteras i vår tillsyn framöver. Att brister upptäcks och kan rättas till gör att vi kommer en bit på vägen mot vårt mål som är att minska riskerna av farliga kemiska ämnen i varor som människor och miljö utsätts för.

Analysresultat från projektet Gömd Elektronik 2019

För analysprotokoll kontakta Miljöförvaltningen Malmö Stad.

Kommun	Butik	Produkt	Pb	Pb (mg/kg)	Cd	Cd (mg/kg)	SCCP	DBP	BBP	DEHP	DIBP
Malmö	Deichman	Pimasks Skor	0,0749		<0,0015						
Malmö	Q&B	Edaco mini såpbubbepestol	0,0177		<0,0015						
Malmö	Leka	Martney/Pelico Stinky Pig	0,4221*		0,0028		<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Malmö	Kidsdreamstore	Princess mobile phone	90,1386		0,2375		<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Malmö	Lidl	Pepperts! Kid's Led Trainers	0,0581		<0,0015		<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Malmö	Coop Forum	TOPModel by Depeche Juddbok		14,1		0,349					
Malmö	Coop Forum	Flashing Crystal Ball Nadine	53,176		0,0024						
Malmö	Kjell och Co	Flash LED-reflexband	0,0282		<0,0015						
Malmö	Uspuso	Sound golden toy gun set	77,9683		0,2485						
Malmö	Cool Struff	Shocking pen - Tobar	63,1369		<0,0015						
Helsingborg	Granngården	Pritax LED lampa		279		2,19					
Helsingborg	Dogman	LED lampa		123		0,574					
Helsingborg	Arken Zoo	Hundskäl-halsband					<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Helsingborg	Buttericks	LED shot glas	88,1948		0,3927						
Helsingborg	Clas Ohlson	LED zip Light	0,4376*		0,0027						
Helsingborg	Glas Ohlson	keps	49,2124		587000		<20				
Helsingborg	Granngården	Shiny LED collar cover	0,1047*		<0,0015						
Helsingborg	Akademi bokhandeln	Nattlampa	0,4636*		<0,0015						
Helsingborg	Dollarstore	Pannalampa Figur barn	85,7132		<0,0015		<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Helsingborg	Anlinsans	Flasher	49,7277		65,400		20,7				
Helsingborg	Helsingborgs fröhandel	Melody Chaser	0,0529		<0,0015						
Helsingborg	Akademi bokhandeln	Bok	0,0332		<0,0015						
Helsingborg	Arken Zoo	Nerfboll		29,6		<2					
Helsingborg	Helsingborgs fröhandel	Kattleksak mulvad	0,0314		<0,0015						
Helsingborg	Dollarstore	Adventsljusstake	0,0223		<0,0015		<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Helsingborg	Julia	LED glaskula	0,0508		<0,0015						
Helsingborg	Julia	Käffbyriggare barn	0,0323		<0,0015		<0,5	<0,01	<0,015	<0,015	<0,015
Stockholm	Footway	Geox J Shuffie Girl Beige off white		30		<1	<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Stockholm	Akademi bokhandeln	Bok - Klassiska barnvisor av Mice Tegner	0,0405		<0,0015						
Stockholm	Akademi bokhandeln	Bok - Kort med ljus och ljud	0,0041		<0,0015						
Stockholm	Drottninggatan bok och bild	Bok - Askungen	0,0211		<0,0015						
Stockholm	Drottninggatan bok och bild	Mössa	0,0173		<0,0015						
Stockholm	Speckers	Skor S Lights	0,0079		<0,0015		<0,01	<0,015	<0,015	<0,015	<0,015
Stockholm	En annan bokhandel	Kranck och bang i bygget	0,0033		<0,0015		<1				
Stockholm	Bokus	Jag lär mig siffror 123	0,008		<0,0015						
Stockholm	Gallery Stockholm Ramverkstad	Spekort Ett stort gratis	0,0022		<0,0015						
Totalt	28 butiker	36 produkter		12 produkter över halgräns		4 produkter över halgräns					

*Hälen ligger över gränsvärdet i RoHS

*Hälen ligger under eller nära det gränsvärde som finns i undantaget för bejplantgifter i RoHS. I dessa prov kan det inte behå utvärkas att det finns spår av lugtgifter.

Om rester givts på för än en böjpinke i samma produkt redovisas det högsta resultatet.

Daterat: 2020-03-17